

GENERÁLNÍ OPRAVA VARHAN

Varhany kostela Narození Panny Marie v Orlové – Městě byly postaveny krnovskou firmou Riegerv roce 1923 pod opusovým číslem 2139 jako významný liturgický nástroj, který měl demonstrovat i možnost velkého koncertního využití. Hodnotu varhan znásobuje i původní či jen velmi málo pozměněné technické ovládání varhan a dobově typické ztvárnění zvuku píšťal – intonace. Jsou unikátním nástrojem a dokladem kvalitně provedené varhanářské práce s 2 700 píšťalami, dvěma manuály a pedálem, s 35 rejstříky, z toho 3 jazykovými. Jedná se o druhé největší dochované varhany (po ludgeřovických), postavené do druhé světové války v naší ostravsko-opavské diecézi, a zároveň o unikátně dochované reprezentativní varhany, které se v roce 2023 dožívají 100 let od svého vzniku.

Hlavním cílem obnovy je uvést tento unikátní nástroj do zcela funkčního stavu a umožnit vyniknout jeho zvukové rozmanitosti v plném rozsahu. Varhany budou plnit i dále funkci liturgickou, jsou však disponovány tak znamenitě, že i koncerty nebo nahrávání může být pro řadu interpretů velice přitažlivé. Práce na opravě mají zajistit následnou dlouhou životnost všech mechanismů v nástroji. Zvukově se musí vyrovnat době vzniku a dobové intonaci píšťal, která je ve velké míře příkladně zachována. Generální oprava je komplexním řešením, má zajistit spolehlivost na další desetiletí a využití v plném rozsahu.

Kolem roku 1999 – 2000 provedl částečnou opravu František Kutálek z Krnovska. Byla obnovena pneumatická traktura a olověné trubičky byly nahrazeny plastovými. Dále byly vyměněny všechny membrány na tónových relé, tónových lištách (mimo velké pedálové, které byly tehdy v pořádku), rejstříkových relé a membrány v hracím stole. Varhany byly vyčištěny, vyrovnána intonace a ladění.

Při opravě v roce 2008 fy Robert Ponča z Krnova došlo k seřízení traktury, intonaci jazykových rejstříků a doplnění řezbářské výzdoby varhanní skříně. Jelikož se jedná o poměrně velký pneumatický nástroj s řadou spojek a pomocných zařízení, projevují se občas poruchy, které se týkají seřízení traktury. Tyto poruchy jsou ovlivněny teplotou a vlhkostí prostředí a jsou nedílnou součástí pneumatických nástrojů.

V roce 2021 byly nově překoženy všechny primární rejstříkové míšky, aby byla zachována správná funkce zapínání a vypínání rejstříků. Tyto míšky byly původní (nebyly překoženy ani v 90. letech).

V současné době, v roce 2023, je v nástroji patrná vrstva prachu a nečistot, která se od posledního čištění v 90. letech projevuje negativně na funkčnosti i zvukovém projevu varhan. Je potřeba podotknout, že v této podobě varhany nelze celkově ladit, ale pouze doladovat nejvíce rozladěné tóny. Prach ovlivňuje nejen intonaci píšťal, ale i ladění.

Na pedálových vzdušnicích jsou některé atypické (velké) membrány pro basové píšťaly v silném stádiu poškození, jejich kůže je zteřelá. Tóny píšťal se pak nerozezní a ovlivňují i ostatní rejstříky na kancele. Vzdušnice jsou rovněž zaneseny nečistotami a nebyly čištěny, ani otevřeny řadu desetiletí, zřejmě nikdy od postavení nástroje. Po sejmutí desek z rejstříkových kanálů při poslední opravě v r. 2021 bylo zřetelné silné znečištění černým mastným prachem ve velké vrstvě. Membrány na tónových lištách jsou vyměněny v 90. letech za polypelové, a to i na primárních a sekundárních relé.

Omezujícím faktorem je výrazně hlučný varhanní ventilátor, který je umístěn mimo varhany. I když je ventilátor na horní schodišťové podestě ve věži, je hluk patrný na kůru i v kostele. Jde o ventilátor staré konstrukce, který neodpovídá dnešním parametrům. Kromě hlučnosti ventilátor dodává vzduch do měchů v nestabilní frekvenci, která se negativně projevuje při ladění varhan. Vzduchovod k varhanám je obložen krycími deskami a zatěsněn pilinami a z tohoto bednění se piliny postupně uvolňují a sypou v prostoru varhan.

Varhanní skříň byla v minulosti neodborně povrchově upravena a bylo by vhodné provést obnovu povrchové úpravy v původní barevnosti a nástroj zabezpečit proti dřevokaznému hmyzu.

Práce na opravě varhan od roku 2023 provádí **Robert Ponča VARHANY, Krnov**. Předpokládaná doba celé generální opravy varhan je 8 měsíců. Práce však bude nutno rozvrhnout do delšího časového období v závislosti na finančních prostředcích, které se farnosti podaří získat.

1. etapa - r. 2023 - 117 500 Kč

S opravou varhan jsme začali v roce 100. výročí jejich postavení. Cílem oprav bylo zejména zajištění lepšího technického stavu varhan a odstranění současných závad tak, aby mohly být častěji využívány ke koncertování a nácviu varhanní hry studenty. Oprava probíhala s přestávkami od června do listopadu 2023.

V den poutní Slavnosti Narození Panny Marie 10. září 2023 v 15 hodin se uskutečnil benefiční koncert souboru Colellgium musicum vocale s varhaníkem ostravské katedrály Vítem Krátkým.

Rozsah provedených oprav:

Hrací stůl – 35 000 Kč: Výměna plstí na horním dorazu klaviatur; revize a vyčištění kovových prvků; seřízení ponoru kláves (zmenšení chodu na 9mm); výměna plstí u sklopek rejstříků; vyčištění prostoru hracího stolu; výměna všech poškozených membrán a míšků; oprava ulomené trčky pedálové klaviatury (d0), revize a oprava ostatních regulačních prvků; impregnace dostupných částí proti dřevokaznému hmyzu.

Vzdušnice – 70 000 Kč: V nástroji se nachází šest vzdušnic, vždy dvě při každém stroji: výměna membrán na primárním relé za nové (cca 400 kusů - materiál Pneumatikleder); regulace tónové traktury; výměna poškozených pedálových, velkých membrán za nové (Spaltleder).

Píšťaly – 12 500 Kč: Nástroj obsahuje 2700 píšťal. Oprava: Houslovka 4', která je dnes upravena na 2'- návrat ke 4' poloze a intonační práce; Flétna špičatá 4' oprava intonace, poškozená horní lábí.

Náklady na opravu v rámci I. etapy byly 117 500,- Kč.

Z diecézních prostředků jsme získali dotaci ve výši 40 000 Kč.

Z vlastních zdrojů a darů farnost uhradila 77 500 Kč.

2. etapa v r. 2024 – 176 500 Kč

V roce 2024 plánujeme zejména opravu vzduchového hospodářství:

- Odstranění současného varhanního ventilátoru a veškerého vedení z prostoru schodiště – 7 000 Kč.
- Výměna stávajícího varhanního ventilátoru za dva nové, tichoběžné 14 m³ a 21m³ s dostatečnou kapacitou vháněného vzduchu - 105 000Kč.
- Umístění varhanních ventilátorů v prostoru varhan v tlumících skříních, vyrobených z MDF, instalace filtru, který brání vniku nečistot – 48 000 Kč.
- Napojení nových ventilátorů dřevěným vzduchovodem na stávající vzduchovou soustavu -10 500 Kč.
- Nová elektroinstalace pro varhanní ventilátor - spuštění varhanního ventilátoru
- bude provedeno přes relé 24 V – 6 000 Kč.

Budeme proto vděční za každý váš příspěvek na opravu varhan.

Můžete jej poslat na účet číslo

172 4169359/0800

nebo darovat k rukám pana faráře P. Mgr. Rafala Waly, tel. 731 953 230.

Potvrzení o daru k odečtu z daní vám vystavíme na požádání.

ZA VAŠI POMOC DĚKUJEME!

Generální oprava - 1 109 000 Kč

Hrací stůl – 35 000 Kč: Výměna plstí na horním dorazu klaviatur; revize a vyčištění kovových prvků; seřízení ponoru kláves (zmenšení chodu na 9mm); výměna plstí u sklopek rejstříků; vyčištění prostoru hracího stolu; výměna všech poškozených membrán a míšků; oprava ulomené trčky pedálové klaviatury (d0), revize a oprava ostatních regulačních prvků; impregnace dostupných částí proti dřevokaznému hmyzu.

Vzdušnice – 427 500 Kč: V nástroji se nachází šest vzdušnic, vždy dvě při každém stroji. Vyjmutí všech píšťal; demontáž a vyjmutí všech laviček a stojanů; sejmutí píšťalnic, jejich vyčištění a revize; odstranění ochranných papírů a plstí; vyčištění jednotlivých kancel rejstříků; čištění a revize kuželových ventilů; impregnace všech dostupných dřevěných částí; zpětné přelepení kancel ochranným papírem; revize kovových částí a odstranění rzi; olepení kancel těsnící plstí; zpětná montáž píšťalnic, kontrola těsnosti; zpětná instalace laviček a stojánků, drobné truhlářské opravy; zpětná instalace píšťal; demontáž tónových lišt, očištění membrán; očištění kuželových ventilů a výměna poškozených plstí; zpětná montáž tónových lišt; výměna membrán na primárním relé za nové (cca 400 kusů - materiál Pneumatikleder); regulace tónové traktury; demontáž rejstříkových míšků sekundárních a jejich nové okožení; vyčištění prostoru rejstříkových kanálů; zpětná montáž okožených rejstříkových míšků a jejich regulace; výměna poškozených pedálových, velkých membrán za nové (Spaltleder).

Píšťaly – 212 500 Kč: Nástroj obsahuje 2700 píšťal. Demontáž všech píšťal, jejich očištění suchou a mokrou cestou; opravy utěsnění dřevěných krytých píšťal; kontrola těsnosti kovových krytých píšťal; cínařské opravy drobného poškození píšťalového fondu; impregnace dřevěných píšťal; zpětná montáž jednotlivých rejstříků; Houslovka 4', která je dnes upravena na 2'- návrat ke 4' poloze a intonační práce; Flétna špičatá 4' oprava intonace, poškozená horní lábia; intonace, vyrovnání síly a barvy tónů jednotlivých rejstříků; celkové naladění nástroje.

Varhanní skříň – 155 000 Kč: Vyčištění varhanní skříně; impregnace varhanní skříně z vnitřní části; retuše a povrchová úprava varhanní skříně.

Nosná konstrukce a žaluziová skříň – 32 000 Kč: Vyčištění a revize těsnosti žaluziové skříně; vyčištění servisních chodníků; vyčištění podlahy pod varhanami; očištění a impregnace nosné konstrukce.

Vzduchové hospodářství – 246 500 Kč: Výměna stávajícího varhanního ventilátoru za dva nové 14m³ a 21m³ (tichoběžné) s dostatečnou kapacitou vřáněného vzduchu; odstranění současného varhanního ventilátoru a veškerého vedení z prostoru schodiště; varhanní ventilátory, budou umístěny ve varhanách (v prostoru varhan) v tlumících skříních z MDF, instalován filtr, který brání vniku nečistot; napojení nových ventilátorů dřevěným vzduchovodem na stávající vzduchovou soustavu; nová elektroinstalace pro varhanní ventilátor (spuštění varhanního ventilátoru bude provedeno přes relé 24V); revize dřevěných vzduchovodů a utěsnění případných úniků vzduchu, přelepení papírem; překožení měchu II. manuálu (plováku) – měch I. manuálu byl překožen v 90. letech.

Katolický farní kostel v Orlové,

V neděli dne 9. září 1923 o půl 4. hod. odpo.

PRVNÍ VEŘEJNÝ KONCERT

na nových varhanách.

Varhany tyto o počtu 2.700 pišťal mají dva manuály C - g^{'''}, pedál C - f'. 35 znějících rejstříků, 10 spojek, 3 volné kombinace, 22 kolektivů, rejstříkové crescendo a žaluzie pro II. manuál. Traktura je čistě pneumaticky zařízena a čerpání vzduchu děje se elektrickým pohonem.

Zhotoveny byly v ústavě pro stavbu varhan „Bratři Riegrové“ v Krnově.

POŘAD:

1. M. Springer: Praeludium D dur. Varhany - J. Budík.
2. B. Smetana: Modlitba z op. „Braniboři v Čechách“. Ženský sbor s doprovodem varhan.
3. J. S. Bach: Toccata a fuga d moll. Varhany - V. Bobák.
4. P. Čajkovskij: Andante cantabile. Violoncello sólo s průvodem varhan - D. Nardelli a J. Budík.
5. J. Klíčka - B. Smetana: Vyšehrad. Fantasie pro varhany na motivy symfonické básně - J. Budík.
6. A. Dvořák: Svatební sbor z op. „Rusalka“. Smíšený sbor s doprovodem varhan.
7. Volná improvisace na motivy národní hymny. Varhany J. Budík.
8. D. Popper: Pobožnost v přírodě. Violoncello sólo s průvodem varhan - D. Nardelli a J. Budík.
9. M. Springer: Pod křížem. Krátká fantasie pro varhany - V. Bobák.
10. J. Budík: Assumpta est... Ženský sbor s doprovodem varhan.
11. V. Goller: Postludium na slavnostní „Ite missa est“. Varhany - J. Budík.

Sborová čísla zpívá pěvecký kroužek „bada“, doprovází V. Bobák, řídí J. Budík. : Konec koncertu o 5. hod. odpoledne. : Vstup volný. Dobrovolné příspěvky a dary na nové varhany se s díky přijímají.

Žádá se, aby přítomní chodili se tak, jak toho posvátnost a důstojnost chrámu Páně vyžaduje.